

13. Zamist' Putina do sudu u spravi Khodorkovs'koho pryjde ministr promyslovosti RF [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://mycity.mk.ua/news/13058> (25.04.2016).

14. Zapad sdaet Khodorkovskoho // Ezhenedel'nyk «2000» (Kyev). – №47 (197). – 21–27 nojabria.

15. Kozlov Y. Vladymyr Husynskij y Borys Berezovskij khotiat sozdat' novuiu nezavysymuu telekompaniiu // Fakty y kommentaryy (Kyev). – 2000. – 7 aprelia.

16. Kozlov Y. Vchera noch'iu na modnom yspanskom kurorte po rasporyazheniiu Ynterpolu byl arestovan yzvestnyj rossyjskij byznesmen Vladymyr Husynskij // Fakty y kommentaryy (Kyev). – 2000. – 13 dekabria.

17. Kozlov Y. Rossyjskij myllyarder Roman Abramovych za dva dnia potratyl 43 myllyona dollarov na pokupku futbolystov dlia svoeho kluba «Chelsy» // Fakty y kommentaryy (Kyev). – 2003. – 15 iulija.

18. Kozlov Y. Chtoby stat' polnovlastnym khoziaynom «Chelsy» rossyjskij myllyarder Roman Abramovych skupyl uzhe 94 protsenta aksyj futbol'noho kluba // Fakty y kommentaryy (Kyev). – 2003. – 30 iulija.

19. Kozlov Y., Vasyl' R. Arestovan hlava rossyjskoj neftianoj kompanii YuKOS Mykhayl Khodorkovskij // Fakty y kommentaryy (Kyev). – 2003. – 28 oktiabria.

20. Korol' D., Vinnichuk Yu., Kosenko D. Informatsiia – zbroia: komu nalezhat' ukrains'ki ZMI [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.theinsider.ua/infographics/2014/2015_smi/vlasnyky.html (21.04.2016).

21. Nebozhenko V. Ukraina, Tuzla i Kuchma iak zaruchnyky vijny proty Putina // Ukrains'ka pravda. – 2003. – 24 zhovtnia [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.prawda.com.ua/news/2003/10/24/2996118/> (08. 06. 2016).

22. Niemtsov za Khodorkovs'koho poruchyvsia. A Putin ne khoche... // Vysokij zamok (L'viv). – 2003. – №204 (2636). – 28 zhovtnia.

23. Ohnianyk A. Rossyjskij myllyarder Mykhayl Khodorkovskij v spyske 25 samykh bohatykh v myre neamerykantsev okazalsia piatnadsiatym // Fakty y kommentaryy (Kyev). – 2003. – 25 iulija.

24. Portnykov V. Bohorodytsia u synahozii / V. Portnykov. – Kharkiv: Akta, 2010. – 650 s.

25. Portnykov V. Pidsumky z Rupertom Merdokom // Dzerkalo tyzhnia (Kyiv). – 2000. – №41. – 20–27 zhovtnia.

26. Portnykov V. Ovolodity Rosiieiu // Dzerkalo tyzhnia. – 2003. – №42. – 31 zhovtnia – 7 lystopada.

27. «Putinokratiiia v Rosii» // Den' (Kyiv). – 2000. – №140. – 5 serpnia.

28. Rajtshuster B. Putinokratiiia. Liudyna vlady ta ii sistema / B. Rajtshuster / [per. z nim.]. – Kharkiv: Vivat, 2015. – 368 s.

29. Ruschenko I. P. Rosijs'ko-ukrains'ka hibrydna vijna: pohliad sotsioloha / I. P. Ruschenko. – Kharkiv: FOP Pavlenko O. H., 2015. – 270 s.

30. Syksmyt M. Putyn y delo YuKOSa. Bor'ba za rossyjskuiu neft' / M. Syksmyt / per. S. Syl'nskoho. – Sankt–Peterburh: Pyter, 2011. – 352 s.

31. Skolozdra Yu. Aresht Khodorkovs'koho vyklykav paniku // Ekspres (L'viv). – 2003. – №162 (1806). – 28–29 zhovtnia.

32. Tkachenko V. Rosiia: identychnist' ahresora / V. Tkachenko. – Kyiv: VTs «Akademiiia», 2016. – 256 s.

33. Khoffman D. Olyharkhy. Bohatstvo y vlast' v novoj Rossy. – Moskva: KoLybry, 2007. – 624 s.

34. Jack A. Inside Putin's Russia: Can there be reform without democracy? / A. Jack. – Oxford: Oxford University Press, 2005. – 384 p.

35. Kramer A. E., Herszenhorn D. M. Midas Touch in St. Petersburg: Friends of Putin Glow Brightly // The New York Times (New York). – 2012. – 1 march [Elektronnyj katalog]. – Rezhym dostupu: http://www.nytimes.com/2012/03/02/world/europe/ties-to-vladimir-putin-generate-fabulous-wealth-for-a-select-few-in-russia.html?_r=0 (22.04.2016).

36. Tompson W. Putin and the 'Oligarchs': A Two-Sided Commitment Problem? / W. Tompson // Leading Russia: Putin in Perspective: Essays in Honour of Archie Brown / edited by A. Pravda. – Oxford: Oxford University Press, 2005. – P.179–203.

Artymyshyn P. I., postgraduate student of the department of contemporary history, I. Kryp'iakevych Institute of Ukrainian Studies National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine, Lviv), pashaly92@gmail.com

The politics of «equidistance» of oligarchs in Russia: the reaction of the Ukrainian publicism

This paper presents the study of the reaction of Ukrainian journalism to politics of the so-called «equidistance» of oligarchs in Russia. This politics was carried out by Russian president Volodymyr Putin in the early 2000s and was one of the elements

of his policy of state authority centralization. The aim of this article is to consider the development of relations between Kremlin and Russian multibillionaires V. Gusinsky, B. Berezovsky, M. Khodorkovsky, as well as to research the main topics of the visions of these processes in Ukrainian press. The reasons and the consequences of the politics of «mortification» of «disgraced» oligarchs which was conducted by the Russian authority are also analyzed. It is shown that there were different visions of such sort of politics in Russia among Ukrainian publicists. Conclusions are drawn that despite the fact that there were various opinions about «equidistance» of Russian oligarchs among Ukrainian correspondents, most of them perceived in investigated events not Kremlin's desire to achieve economic justice, but its attempt to strengthen its own political and financial positions.

Keywords: Russia, Kremlin, Volodymyr Putin, Volodymyr Gusinsky, Borys Berezovsky, Mykhailo Khodorkovsky, oligarchs, «equidistance», Ukrainian journalism, reaction.

Артимішин П. І., аспірант отдела новейшей истории, Институт украиноведения им. И. Крип'якевича Национальной академии наук Украины (Украина, Львов), pashaly92@gmail.com

Политика «равноудаления» олигархов в России: реакция украинской публицистики

Целью этой статьи является рассмотреть развитие отношений между Кремлем и российскими мультимиллиардерами В. Березовским, В. Гусинским, М. Ходорковским и исследовать основные сюжеты видения этих процессов в украинской прессе. Представляются результаты исследования реакции украинской журналистики на политику так называемого «равноудаления» олигархов в России, которая проводилась российским президентом Владимиром Путиным в начале 2000-х гг. Проанализированы причины и последствия политики «кусмирения» российскими властями «опальных» олигархов. Показано, что среди журналистов Украины видения таких процессов в России были разнообразными. В выводах отмечается, что, несмотря на неоднозначность оценок «равноудаления» российских олигархов, большинство украинских корреспондентов видели в исследуемых событиях желание Кремля достичь не столько экономической справедливости, как усиления собственных политических и финансовых позиций.

Ключевые слова: Россия, Кремль, Владимир Путин, Владимир Гусинский, Борис Березовский, Михаил Ходорковский, олигархи, «равноудаление», украинская журналистика, реакция.

* * *

УДК 069.5:2

Банях В. М.,
кандидат історичних наук, асистент кафедри
історії України та етнокомунікацій,
Національний університет «Львівська політехніка»
(Україна, Львів), vasyly-banakh@meta.ua

Питання культурної спадщини в контексті нової музеології

Розглянуто проблеми актуалізації та збереження нематеріальної культурної спадщини в контексті теорії та практики нової музеології. Поступово активна частина суспільства приходить до розуміння необхідності збереження культурних надбань людства для майбутніх поколінь: від охорони пам'яток архітектури та історії до таких нематеріальних аспектів культури, як народні традиції й звичаї. Проаналізовано ідеї теоретиків нової музеології (Юнг де Варін, Жорж Анрі Рів'єр, Матильда Беллег-Скальбер, Томислав Шола та ін.), а також практичне втілення засад нової музеології у справі актуалізації нематеріальної культурної спадщини в контексті відтворення та активного залучення місцевого населення до організації та проведення традиційних народних свят, традицій та звичаїв. Діяльність музеїв (організованих на засадах нової музеології) дозволяє вирішити актуальні питання, пов'язані насамперед із збереженням національної ідентичності та культурної самобутності народів світу, вчить толерантності та поваги до інших культур в полікультурному суспільстві.

Ключові слова: пам'ятка, культурна спадщина, екомuzeї, нова музеологія, музеї, актуалізація.

«Нова музеологія», напрям зарубіжної музеології, що виник в 1980-х рр. на основі теоретичного узагальнення досвіду розвитку громадських музеїв, екомuzeї та інших музеїв нового типу. Музей розглядається прихильниками нової музеології насамперед як форма, націлена на вирішення актуальних проблем місцевого співтовариства, а також шляхом відтворення музейними інтерактивними засобами традиційних народних свят, ремесел, звичаїв,

елементів побуту тощо актуалізувати нематеріальну культурну спадщину. Засновники «Нової музеології» французькі музеологи Ж.-А. Рів'єр і Ю. Де Варін, які сформулювали її основні положення, зафіксовані у так званій Квебекській декларації (1984 р.).

Метою нашої статті є прослідкувати етапи становлення та зміст терміну «нематеріальна культурна спадщина», а також окреслити інституціональне оформлення, ідейно–концептуальне наповнення та практичне втілення засад «нової музеології» спрямованих на актуалізацію нематеріальної культурної спадщини.

Поняття «культурна спадщина» виникло в XVII ст., після чого воно почало вживатися в часи Французької революції, де ідея спадщини пов'язувалася із потенційною втратою або зникненням майна й водночас із бажанням зберегти його. Починаючи із Французької революції й впродовж XIX ст., поняття спадщини головно стосувалося нерухомого майна і, як правило, ототожнювалося із розумінням історичної пам'ятки [1]. Пам'ятки увіялися винятково як ізольовані об'єкти, вирвані із середовища та часу [2, с. 111].

Загалом до 1972 року у правових міжнародних документах переважали поняття «пам'ятка» та «культурна цінність». Даний факт підтверджується низкою нормативних актів: Гаазька конвенція (1899), «Положення про закони та звичаї наземної війни» (1907), Договір про «Захист установ, які слугують цілям науки та мистецтва, а також історичних пам'ятників» або Пакт Реріха (1935), Гаазька конвенція «Про захист культурних цінностей у випадку військового конфлікту» (1954), Конвенція «Про заходи, спрямовані на заборону та попередження незаконного ввозу, вивозу й передачі права власності на культурні цінності» (1970) та ін. [3, с. 14]. Наприклад, Гаазька конвенція «Про захист культурних цінностей у випадку військового конфлікту» (1954), вживаючи термін «культурні цінності», розуміла під ними винятково матеріальну складову сучасного розуміння культурної спадщини. Так, у визначення поняття «культурних цінностей» увійшли з одного боку пам'ятники архітектури, мистецтва або історії, археологічні та архітектурні ансамблі, твори мистецтва, рукописи, книги, інші предмети художнього, історичного або археологічного значення, важливі колекції книг, архівних матеріалів, а з іншого – музеї, великі бібліотеки, сховища архівів тощо [4, с. 6].

Безпосередньо термін «культурна та природна спадщина» вперше фіксується у прийнятій на XVII сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО у Парижі Конвенції ЮНЕСКО «Про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини» 16 листопада 1972 року. Даний документ також вперше визначає склад «культурної та природної спадщини» до якої зараховувалися пам'ятки (твори архітектури, монументальної скульптури і живопису, елементи або структури археологічного характеру тощо), ансамблі (групи об'єднаних або ізольованих будівель, архітектура), визначні місця (справа рук людини або спільне творіння людини і природи тощо), природні пам'ятки, геологічні й фізіографічні утворення, які представляють видатну універсальну цінність з точки зору історії, мистецтва, науки, етнології, антропології, природної краси тощо [5, с. 72].

Новизна полягала в тому, що визначення виділяло принципово новий тип об'єктів для охорони – природні

та культурні визначні місця. Із запровадженням терміну «культурна спадщина» поняття «пам'ятка культури» почало розглядатися як його невід'ємна складова частина й набуло форми одиничного об'єкту, якому притаманна певна наукова або суспільна цінність. Нерухомі об'єкти, які володіють культурною, історичною та художньою цінністю, почали розглядатися у нерозривному зв'язку один із одним, оточуючим середовищем, у їх просторово–часових зв'язках. Такий підхід, – на думку відомого культуролога А. Дьячкова, – дозволив абсолютно повному трактувати пам'ятки культури як частини більш загального – предметного світу культури, коли будь–який її елемент одночасно відображає, як конкретну людську діяльність, так і виступає носієм культурної традиції [6, с. 41–52].

Водночас, необхідно підкреслити, що в Конвенції 1972 року не згадується про «нематеріальну культурну спадщину». Перша спроба дати визначення нематеріальної культурної спадщини була здійснена на конференції ЮНЕСКО у березні 2001 року. В матеріалах конференції вказувалося, що під нематеріальною культурною спадщиною слід розуміти «процеси, яким навчилися люди, разом із знаннями, навичками і творчістю, які наповнюються і розвиваються ними; результати створені людьми, а також ресурси, простори та інші аспекти соціальної й природної дійсності, необхідні для їх підтримки; ці процеси формують у конкретних суспільств відчуття спадковості й важливі для культурної самобутності, рівно як і для збереження культурної різноманітності й творчості людства» [2, с. 112].

Дані ідеї знайшли своє продовження 17 жовтня 2003 року, коли у Парижі побачила світ «Міжнародна конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини», де було чітко окреслено визначення поняття «нематеріальна культурна спадщина», яка означала звичаї, форми виконання і вираження, знання і навички, – а також пов'язані із ними інструменти, предмети, артефакти й культурні простори, – визнані співтовариствами, групами й окремими особами у якості частини їх культурної спадщини. Така нематеріальна культурна спадщина передається від покоління до покоління, постійно відтворюється співтовариствами й групами в залежності від оточуючого їх середовища, їх взаємодії з природою та їх історії й формує у них відчуття самобутності та спадковості.

Нематеріальна культурна спадщина охопила такі елементи, як усні традиції і форми вираження, у тому числі мову як носія нематеріальної культурної спадщини; виконавчі мистецтва (пісні, танці тощо); звичаї, обряди, свята; знання і звичаї, які стосуються природи та всесвіту; знання та навички пов'язані із традиційними ремеслами [7].

Відтак Конвенція ЮНЕСКО від 17 жовтня 2003 року завершила процес ідейно–концептуального оформлення поняття «культурна спадщина», яка впродовж тривалого часу еволюціонувала від розуміння пам'ятки, як ізольованого від широкого культурно–історичного контексту артефакту, до понять культурної, природної й нематеріальної спадщини у глобалізованому контексті збереження історичних, культурних та природних надбань окремої людини, етно–національної спільноти та людства крізь призму толерантності та поваги до культурно–історичної багатоманітності світу.

На сучасному етапі категорія «культурна спадщина» збагачується такими дефініціями, як «культурний ландшафт» та «культурне розмаїття». Під поняттям «культурного ландшафту» дослідники насамперед розуміють природно-культурний територіальний комплекс, що сформувався в результаті еволюційної взаємодії природи і людини, її соціокультурної та господарської діяльності та складається з характерних поєднань природних і культурних компонентів, які перебувають в стійкому взаємозв'язку й взаємозумовленості [8, с. 16]. Основна ідея даної теорії – відобразити екологічні проблеми, врегулювати дисбаланс культури і природи, розширити культурний простір, ліквідувати механізм розділення пам'яток, позначивши все єдиним терміном. Поява ідеї культурного розмаїття пов'язана із глобалізацією, що частково нівелює національну специфіку. Відтак культурне розмаїття вносить вагому лепту в динаміку мистецького та культурного життя, сприяючи збереженню етнокультурної спадщини [3, с. 15–16].

Зміни у трактуванні культурної спадщини відобразилися на сфері її збереження: від «точкового» вивчення окремих пам'яток до комплексного включення в культурний простір ландшафту, природних об'єктів, довкілля з проживаючим у ньому етносом. Саме тому особливої ваги набула актуалізація спадщини – діяльність, спрямована на збереження та включення культурного й природного спадку в сучасну культуру шляхом активізації соціокультурної ролі його об'єктів та їх інтерпретації [3, с. 16].

Саме під впливом та паралельно із формуванням ідейних конструкцій «нематеріальної культурної спадщини» та її актуалізацією пов'язаний такий напрям теорії та практики музеології, як нова музеологія. Її виникненню передувала еволюція поглядів на соціальне призначення музею, коли музей почали розглядати як соціокультурний інститут, здатний виконувати більш активну перетворювальну роль в суспільстві. В результаті суттєві ревізії були піддані традиційні уявлення про музей. Музей почали сприймати не як сховище музейних предметів і науково-дослідний центр, а перш за все – як інструмент соціальних і культурних перетворень, установу, яка слугує конкретним міським і сільським громадам. Такий музей дозволяє своїм відвідувачам не просто отримувати якісь абстрактні знання або естетичні враження, а відчутти причетність до історії та самотності своєї власної громади [9, с. 104].

Головні теоретичні засади нової музеології були розроблені французьким музеологом, першим генеральним директором ІКОМу Жоржем Анрі Рів'єром (1897–1985), який у роботі «Еволюційне визначення екомuzeю» окреслив суть та наріжні напрямки діяльності екомuzeїв в контексті ідейної парадигми нової музеології. «Екомuzeї, – писав вчений, – це дзеркало, а якому люди можуть побачити та впізнати себе, а також отримати знання про місцевість, в якій вони проживають й про тих, хто мешкав тут до них, незалежно від існування спадковості поколінь» [10, с. 2]. Важливими постулатами Ж. А. Рів'єра в контексті актуалізації нематеріальної культурної спадщини став погляд на екомuzeї як заповідник, який сприяє збереженню та оцінці місцевої природної та культурної спадщини, а також як школи, яка залучає місцевих мешканців у свою діяльність, пов'язану із вивченням та охороною спадщини. Вчений наголошував

на тому, що екомuzeї не замикається в собі, а активно взаємодіє із оточуючим світом [10, с. 3].

У 1984 році в Квебеку відбувся Перший міжнародний семінар «Екомuzeї та нова музеологія», а у листопаді 1985 року на Другому міжнародному семінарі у Лісабоні було створено міжнародну федерацію із підтримки нової музеології. Основні цілі цього руху було сформульовано в Квебецькій декларації. Серед стратегічних завдань нової музеології Квебецька декларація називала «перехід музеїв до здійснення більш широких програм, які дозволять їм активніше брати участь в житті суспільства та повноцінніше інтегруватися в навколишнє середовище», «зберігаючи спадщину цивілізацій минулого та пам'ятки, нові музеї приділяють основну увагу розвитку громади», нова музеологія «повинна сприяти зближенню народів, їх розвитку, пізнанню себе та інших, створенню спільними зусиллями світу, де буде забезпечено належне ставлення до загальнолюдських цінностей» [11, с. 21].

Один з родоначальників екомuzeїв, фахівець, який запропонував у 1971 році і сам цей термін, французький музеолог Юнг де Варін, порівнюючи музей традиційний і екомuzeї, стверджував, що новий музей має справу не так із класичними колекціями, як з усім тим, що складає живе музеєфіковане життя. Характеристикам «колекція – будівля – публіка», що детермінують музей традиційний, він протиставив «спадщина – місце – громада». У 2005 році, розвиваючи власні ідеї, він писав: «Новий музей відрізняється від традиційного тим, що робить акцент на території (пам'ятному місці, навколишньому середовищі), а не на будівлі, на спадщині, а не на колекції, на громаді, а не на публіці» [12, с. 72]. Знання теоретик і практик нової музеології Матильда Беллег–Скальбер також акцентувала увагу на особливій ролі екомuzeїв у справі збереження та популяризації «нематеріальної культурної спадщини», підкреслюючи, що екомuzeї мають справу із живою спадщиною, яка використовується по-новому її власниками у безперервному відтворенні та є основою повсякденної діяльності, а її збереження складає незримую основу всіх людських переживань. Говорити про спадщину, – писала вона, – значить перш за все мати на увазі вивчення, описання та інтерпретацію як матеріальних, так і нематеріальних об'єктів [13, с. 15].

Хорватський музеолог Томислав Шола наголошував на тому, що колекція екомuzeю формується не на основі ієрархічних принципів – вона представляє собою наслідок його взаємодії із оточенням. Запропонувавши нове визначення музейного експонату та процесу «музеєфікації», екомuzeї дозволили здійснити великий крок уперед у практиці та теорії збереження спадщини. Аби унаочнити тісний зв'язок культурної спадщини та екомuzeїв, окреслити рамки нової музеології Т. Шола запропонував термін «херітологія» («вивчення спадщини»). «Новий музей і музей майбутнього, – писав він, – живі, еволюційні, передові системи, тому їм повинна відповідати теорія, яка володіє такою самою життєвою силою, на яку можна опиратися при аналізі й проведенні організаційної роботи, пов'язаної із спадщиною». Вчений пропонував у рамках науки про «вивчення спадщини» для реалізації спільних завдань координувати діяльність бібліотек, музеїв, виставкових центрів, реставраційних служб, установ, відповідальних за охорону пам'яток, архівів, а також інших організацій та засобів інформації, які мають справу із збереженням культурної спадщини [14, с. 52–53].

Починаючи із другої половини 1980-х років, під впливом ідей нової музеології, багато музеїв Європи та Америки почали активно впроваджувати на практиці її постулати. Так, наприклад, Музей університету штату Пенсільванія у Філадельфії наприкінці 1980-х років запровадив у себе програму Дні культури народів світу, яка опиралася на активну підтримку та допомогу етнічних громад Філадельфії. Програма включала розповідь про національну кухню, музику, виконавче мистецтво, культурні традиції певної етнічної групи. На переконання співробітників музею такі заняття дозволили безпосередньо контактувати з носіями різноманітних культур, що змінило стереотипні та часто помилкові уявлення про їх країни. Крім того, організація подібних програм у такому полі етнічному місті як Філадельфія, дозволила людям, які беруть в них участь, у новому ракурсі побачити власну культурну спадщину [15, с. 58].

Сучасні дослідники-музеєзнавці одностайно наголошують на винятковій ролі екомuzeїв у справі збереження й пропаганди «нематеріальної культурної спадщини». Головна причина полягає в тому, що в екомuzeях об'єкти історико-культурної спадщини не вилучаються із природного середовища, більше того, вони використовуються за первинним призначенням. Характерною особливістю екомuzeїв окрім того, що вони зберігають спадщину в її розвитку, є також те, що хранителями даної спадщини виступають носії традиції, місцеві мешканці. Саме тому, найбільшим потенціалом для актуалізації нематеріальної спадщини володіють саме екомuzeї, оскільки вони забезпечують необхідну для існування традиції умову – її постійне відтворення [16, с. 61]. Саме в екомuzeї чітко зафіксована соціальна місія, яка серед іншого спрямована на культурну самоідентифікацію та творчий розвиток місцевої громади, на вирішення її насущних соціальних проблем шляхом видачі рекомендацій громадським та державним структурам, участі співробітників музею у розробленні й реалізації довготермінових соціокультурних програм із соціальної перебудови суспільства [17]. Відтак за словами Ю. Чернобая рух екомuzeїв, або нова музеологія, становить одну з версій позбавлення від стереотипів і ортодоксального трактування музейної діяльності у суспільному середовищі початку ХХІ ст. Динамічне суспільство потребує динамічного музейного відображення та репрезентації усіх аспектів свого існування [18, с. 9].

Висновки. Отже, поетапна теоретико-практична еволюція поняття «культурна спадщина», її розширення із включенням до цієї категорії «нематеріальної культурної спадщини» сприяло суттєвому переосмисленню місця та ролі музею в суспільстві та культурі. Дані інтелектуальні пошуки спричинили ідейне та інституціональне оформлення концептуальних засад нової музеології, характерними ознаками якої стали актуалізація, збереження та постійне відтворення «нематеріальної культурної спадщини» в контексті тісної співпраці із місцевими громадами, динамічність, пріоритет соціальної складової.

Список використаних джерел

1. Ключевые понятия музеологии / Составители: Andre Desvallees и Francois Mairesse [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/Key_Concepts_of_Museology/key_concepts_ru.pdf

2. Галкова О. В. Теоретические основы культурного наследия / О. В. Галкова // Вестник Волгоградского гос. ун-та. Серия 7. Философия. – 2011. – №3 (15). – С.110–114.

3. Курьянова Т. С. Культурное наследие: смысловое поле и практика / Т. С. Курьянова // Вестник Томского государственного университета. Культурология и искусствоведение. – 2011. – №2. – С.12–18.

4. Конвенция о защите культурных ценностей в случае вооруженного конфликта (Гаага, 14 мая 1954 г.) // Нормативные акты ЮНЕСКО по охране культурного наследия (Конвенции, Протоколы, Резолюции, Рекомендации). – Москва: «ЮниПринт», 2002. – 225 с.

5. Конвенция об охране всемирного культурного и природного наследия принята Генеральной конференцией на семнадцатой сессии (Париж, 16 ноября 1972 г.) // Нормативные акты ЮНЕСКО по охране культурного наследия (Конвенции, Протоколы, Резолюции, Рекомендации). – Москва: «ЮниПринт», 2002. – 225 с.

6. Дьячков А. Н. Памятник в системе предметного мира культуры / А. Н. Дьячков // Памятник в системе предметного мира культуры: Вопросы освоения историко-культурного наследия: сб. науч. тр. / отв. ред. В. И. Батов; ред.-сост. П. В. Боярский. – М.: НИИ Культуры, 1987. – С.41–60.

7. Международная конвенция об охране нематериального культурного наследия. Париж, 17 октября 2003 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001325/132540r.pdf>

8. Веденин Ю. А., Кулешова М. Е. Культурный ландшафт как объект наследия // Культурный ландшафт как объект наследия / под ред. Ю. А. Веденина, М. Е. Кулешовой. – Москва–Санкт–Петербург, 2004. – С.13–36.

9. Ананьев В. Г. История зарубежной музеологии: Учебно-методическое пособие. – СПб., 2014. – 136 с.

10. Ривьер Ж. А. Эволюционное определение экомuzeя / Жорж Анри Ривьер // Museum. – 1985. – №148. – С.2–3.

11. Квебекская декларация: основные принципы новой музеологии // Museum. – 1985. – №148. – С.21.

12. Куклинова А. И. Понятие «наследия» в системе научных взглядов представителей новой музеологии / И. А. Куклинова // Вестник Томского государственного университета. Культурология и искусствоведение. – 2014. – №1 (13). – С.71–75.

13. Беллэг–Скальбер М. Участие населения в работе экомuzeя / Матильда Беллэг–Скальбер // Museum. – 1985. – №148. – С.14–17.

14. Шола Т. Предмет и особенности музеологии / Томислав Шола // Museum. – 1987. – №153. – С.49–53.

15. Хорн Л. Этноархеология в музее: преемственность традиций / Ли Хорн // Museum. – 1988. – №157. – С.57–61.

16. Глушкова П. В. Классификация музеев под открытым небом в аспекте актуализации нематериального культурного наследия / П. В. Глушкова // Вестник Кемеровского государственного университета. Исторические науки и археология. – 2015. – №1 (61). – Т.1. – С.59–63.

17. Кимеев В. М. Экомuzeи Сибири как центры сохранения и возрождения историко-культурного и природного наследия / В. М. Кимеев // Этнографическое обозрение. – 2008. – Ноябрь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://journal.iea.ras.ru/online/2008/EOO2008_5b.pdf

18. Чернобай Ю. В. Экомuzeи – перехрестя інновацій і традицій / Ю. М. Чернобай // Наукові записки Державного природознавчого музею. – Львів, 2012. – Вип.28. – С.3–10.

References

1. Kljuchevye ponjatija muzeologii / Sostaviteli: Andre Desvallees i Francois Mairesse [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/Key_Concepts_of_Museology/key_concepts_ru.pdf

2. Galkova O. V. Teoreticheskie osnovy kul'turnogo nasledija / O. V. Galkova // Vestnik Volgogradskogo gos. un-ta. Serija 7. Filosofija. – 2011. – №3 (15). – S.110–114.

3. Kur'janova T. S. Kul'turnoe nasledie: smyslovoe pole i praktika / T. S. Kur'janova // Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Kul'turologija i iskusstvovedenie. – 2011. – №2. – S.12–18.

4. Konvencija o zashhite kul'turnyh cennostej v sluchae vooruzhennogo konflikta (Gaaga, 14 maja 1954 g.) // Normativnye akty JuNESKO po ohrane kul'turnogo nasledija (Konvencii, Protokoly, Rezoljucii, Rekomendacii). – Moskva: «JuniPrint», 2002. – 225 s.

5. Konvencija ob ohrane vsemirnogo kul'turnogo i prirodnogo nasledija prinjata General'noj konferenciej na semnadcatoj sessii (Parizh, 16 nojabrja 1972 g.) // Normativnye akty JuNESKO po

ohrane kul'turnogo nasledija (Konvencii, Protokoly, Rezoljucii, Rekomendacii). – Moskva: «JuniPrint», 2002. – 225 s.

6. D'jachkov A. N. Pamjatnik v sisteme predmetnogo mira kul'tury / A. N. D'jachkov // Pamjatnik v sisteme predmetnogo mira kul'tury: Voprosy osvoenija istoriko-kul'turnogo nasledija: sb. nauch. tr. / otv. red. V. I. Batov; red.–sost. P. V. Bojarskij. – M.: NII Kul'tury, 1987. – S.41–60.

7. Mezhdunarodnaja konvencija ob ohrane nematerial'nogo kul'turnogo nasledija. Parizh, 17 oktjabrja 2003 g. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001325/132540r.pdf>

8. Vedenin Ju. A., Kuleshova M. E. Kul'turnyj landshaft kak ob'ekt nasledija // Kul'turnyj landshaft kak ob'ekt nasledija / pod red. Ju. A. Vedenina, M. E. Kuleshovej. – Moskva–Sankt–Peterburg, 2004. – S.13–36.

9. Anan'ev V. G. Istorija zarubezhnoj muzeologii: Uchebno-metodicheskoe posobie. – SPb., 2014. – 136 s.

10. Riv'er Zh. A. Evoljucionnoe opredelenie jekomuzeja / Zhorzh Anri Riv'er // Museum. – 1985. – №148. – S.2–3.

11. Kvebekskaja deklaracija: osnovnye principy novoj muzeologii // Museum. – 1985. – №148. – S.21.

12. Kuklinova A. I. Ponjatie «nasledie» v sisteme nauchnyh vzgljadov predstavitelej novoj muzeologii / I. A. Kuklinova // Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Kul'turologija i iskusstvovedenie. – 2014. – №1 (13). – S.71–75.

13. Belljg–Skal'ber M. Uchastie naselenija v rabote jekomuzeja / Matil'da Belljg–Skal'ber // Museum. – 1985. – №148. – S.14–17.

14. Shola T. Predmet i osobennosti muzeologii / Tomislav Shola // Museum. – 1987. – №153. – S.49–53.

15. Horn L. Jetnoarheologija v muzee: preemstvennost' tradicij / Li Horn // Museum. – 1988. – №157. – S.57–61.

16. Glushkova P. V. Klassifikacija muzejev pod otkrytym nebom v aspekte aktualizacii nematerial'nogo kul'turnogo nasledija / P. V. Glushkova // Vestnik Kemerovskogo gosudarstvennogo universiteta. Istoricheskie nauki i arheologija. – 2015. – №1 (61). – T.1. – S.59–63.

17. Kimeev V. M. Jekomuzei Sibiri kak centry sohraneniya i vozrozhdenija istoriko-kul'turnogo i prirodno nasledija / V. M. Kimeev // Jetnograficheskoe obozrenie. – 2008. – Nojabr' [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://journal.ica.ras.ru/online/2008/EOO2008_5b.pdf

18. Chernobaj Ju. V. Ekomuzej – perehrestja innovacij i tradicij / Ju. M. Chernobaj // Naukovy zapysky Derzhavnogo pryrodoznavchogo muzeju. – L'viv, 2012. – Vyp.28. – S.3–10.

Banah V. M., PhD, assistant professor, history of Ukraine department, Lviv polytechnic national university (Ukraine, Lviv), vasyl-banakh@meta.ua

Issues of cultural heritage in the context of the new museology

This article is devoted to the problems of actualization and preservation of intangible cultural heritage in the context of the theory and practice of new museology. Gradually the active part of society comes to understanding of the need to preserve the cultural heritage of mankind for future generations: from protection of monuments of architecture and history to those intangible aspects of culture as folk traditions and customs. Another important aspect of the new museology became active participation of museum in the life and solving social problems of the local community (Jung de Varen, Georges Henri Riviere, Matilda Belleh–Skalber, Tomislav Shola and others). Practical implementation of principles of new museology in the case of actualization of intangible cultural heritage in the context of reproduction and active involvement of local people in the organization and conduct of traditional folk festivals, traditions and customs are analyzed. Museums activities (organized on the basis of new museology) allow to solve current issues, primarily related to the preservation of national and cultural identity of the peoples of the world, teach tolerance and respect for other cultures in a multicultural society.

Keywords: monument, cultural heritage, ecomuseums, new museology, museum actualization.

Банях В. М., кандидат исторических наук, ассистент кафедры истории Украины и этнокоммуникаций, Национальный университет «Львовская политехника» (Украина, Львов), vasyl-banakh@meta.ua

Вопросы культурного наследия в контексте новой музеологии

Рассмотрены проблемы актуализации и сохранения нематериального культурного наследия в контексте теории и практики новой музеологии. Постепенно активная часть общества приходит к пониманию необходимости сохранения культурных достижений человечества для будущих поколений: от охраны памятников архитектуры и истории до таких нематериальных аспектов культуры, как народные традиции и обычаи. Проанализированы идеи теоретиков новой музеологии (Юнг де Варин, Жорж Анри Ривьер, Матильда Белле–Скальбер, Томислав Шола и др.), а также практическое воплощение принципов новой музеологии в деле актуализации нематериального культурного

наследия в контексте воспроизведения и активного привлечения местного населения к организации и проведению традиционных народных праздников, традиций и обычаев. Деятельность музеев (организованных на началах новой музеологии) позволяет решить актуальные вопросы, связанные, прежде всего, с сохранением национальной идентичности и культурной самобытности народов мира, учит терпимости и уважения других культур в поликультурном обществе.

Ключевые слова: памятник, культурное наследие, экомuzeи, новая музеология, музей, актуализация.

УДК 32:930.1

Буковський І. В., кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та етнокомунікації, Національний університет «Львівська політехніка» (Україна, Львів), ivan.armia@gmail.com

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ КУЛЬТУРНОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ

В кожній з провідних країн світу одними із основних є закони про охорону та збереження національної спадщини. Ці документи є динамічними, оскільки до них вносяться зміни та доповнення, викликані вимогами часу. Україна також володіє значною кількістю пам'яток, що є частиною світової культурної спадщини. Збереження цієї спадщини, її належний захист та використання є лише одним з головних напрямків політики держави.

На даний час дуже важливим та актуальним є дослідження сучасного стану проблем та перспектив реалізації державної політики у галузі збереження та охорони історико-культурної спадщини. Також, увага до цієї теми диктується ще й тим, що в сучасних умовах зростання ролі історико-культурної спадщини є важливим чинником не лише історичного пізнання, а й формування національної самосвідомості та історичної пам'яті українців, економічного зростання держави за рахунок включення у світову глобальну систему туризму тощо.

Правове регулювання та державна політика в межах Конституції України ставить собі за мету створити умови для організації правового, фінансово-економічного та науково-практичного забезпечення в інтересах динамічного соціально-економічного, культурного та духовного розвитку країни.

Ключові слова: правове регулювання, державна політика, національна спадщина, Конституція України.

Актуальність проблеми. Україна володіє величезним масивом пам'яток, що є значною частиною світової культурної спадщини. Збереження цієї спадщини, її належний захист та використання є лише одним з головних напрямків політики держави. Разом з тим це ще й показник того як оцінюється Україна в європейському і світовому співтоваристві. Виходячи з цього дуже важливим є дослідження сучасного стану особливостей, проблем та перспектив реалізації державної політики у галузі збереження та охорони історико-культурної спадщини.

Увага до цієї теми диктується ще й тим, що в сучасних умовах зростання ролі історико-культурної спадщини є важливим чинником не лише історичного пізнання, а й формування національної самосвідомості та історичної пам'яті українців, економічного зростання держави за рахунок включення у світову глобальну систему туризму тощо.

Аналіз останніх досліджень. Різні аспекти пам'ятко-охоронної справи та державної політики по управлінню нею в деякій степені науково розроблені. Так, наприклад, такі вчені як В. Борщевський, О. Ваганова, О. Гриценко, І. Дзюба, М. Карлова, та ряд інших внесли суттєвий вклад у дослідження теоретико-методологічного управління сферою культури. А проблемі державного управління охороною історико-культурної спадщини свої дослідження присвятили О. Малишева, В. Настюк, М. Кучерук, А. Філатова та інші. Правові аспекти охорони